

עקב

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדר נבנצל שליט"א

מצוות ברכת המזון נלמדת מהפסוק שבפרשתנו: **"וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ"** (דברים ח, י). החותם סידרה של פסוקים המתארים כניסתם הקרובה של עם ישראל לארץ **"כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֲרֶץ זָוָל מִיָּם עֵינַת וַתִּהְיֶינָה יַעֲרִים בְּבִקְעָהּ וּבְהָרִי: אֲרֶץ זֹטָה וּשְׂעָרָה וְנָפֶן וַתֵּאֱנֶה וְרִמּוֹן אֲרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ: אֲרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכֵּנֹת תֹּאכַל בָּהּ לָזֶם לֹא תִזְוָר כָּל בָּהּ אֲרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ בְּרוֹל וּמִהַרְרִיהָ תִּזְוָצַב זֹזֶשֶׁת"** (שם ט-י).

לכאורה ניתן לדייק מפסוקים אלו שחיוב ברכת המזון יחול בכניסה לארץ באכילה מלחמה לשובע, שכן מצוה זו נאמרה בהקשר לארץ ישראל. אם כן, שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א, מניין לנו שחיוב ברכת המזון 'דאורייתא' חל גם על אכילת לחם שנאפה מקמח של אחד מחמשת המינים שגדלו בחוץ לארץ? אולי במקרה זה המצווה תהיה 'דרבנן' בלבד, הואיל והתורה קישרה את מצוות ברכת המזון עם לחם הארץ דווקא; אולם מאידך לא מצינו סברא כזאת מבין גדולי הפוסקים שעל אכילת לחם שנאפה מקמח חו"ל חובת ברכת המזון היא רק 'דרבנן'.

אומר הרב: תשובה לשאלה זו נמצא כשנעיין בהבדל שבין פסוקים אלו לפסוקים הכתובים לקראת סוף הפרשה, העוסקים גם הם בשבח ארץ ישראל. **"כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כָאֲרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יָצִאתָ מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זְרְעָךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלְךָ כֶּנֶן הַיָּרֵק: וְהָאֲרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֲרֶץ הָרִים וּבִקְעֹת לְמִטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מִיָּם: אֲרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ הִרְשֵׁה אֶתָּה תְּמִיד עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה"** (שם יא, י-יב). במבט ראשון פרשיות אלו דומות זו לזו, אולם לאחר עיון מעמיק נגלה שקיים הבדל יסודי ביניהן. הפסוקים שבסוף הפרשה מתארים את ההבדל שבין ארץ ישראל לארץ מצרים ושאר ארצות, ואילו הפסוקים הראשונים מדגישים את ההבדל שבין ארץ מיושבת לבין המדבר אשר בו היו שרויים עם ישראל באותה שעה. יוצא אפוא שכאשר אנחנו מברכים ברכת המזון אנו מודים להקב"ה על בואנו אל מקום יישוב, ומה שנאמר **"וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ"** פירושו הודיה על שהגענו אל

מקום יישוב שבני אדם טיפלו בו בין השאר בנטיעת עצים משובחים משבעת המינים שארץ ישראל התברכה בהם. בפסוקים שבסוף הפרשה אפשר להבחין בהבדל הסגולי שבין ארץ ישראל, אשר הקב"ה דורש אותה ומשגיח עליה ישירות, **"עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה"**, לבין ארץ מצרים אשר הזריעה בה דורשת השקיה על ידי בני אדם מהנילוס, מקור המים שבארץ זו. **"אֲרֶץ מִצְרַיִם הִיא מֵעַל הַיָּם מִן הַנְּמוּךְ לַגְּבוּהָ"** (רש"י שם) ולהשקותה, וצריך אתה לנדד משנתך ולעמול, והנמוך שותה ולא הגבוה, ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבוה" (רש"י שם) לעומתה ארץ ישראל **"לְמִטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מִיָּם"** **"אתה ישן על מיטתך והקדוש ברוך הוא משקה נמוך וגבוה, גלוי ושאינו גלוי כאחת"** (רש"י שם) הרי לנו שהגשם היא מעלה רוחנית המנוהלת על ידי השי"ת. אולם מעלה נפלאה זו מותנת אך ורק במעשיהם של ישראל כפי שכתוב בסמוך: **"וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי... וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵת יוֹרָה וּמִבִּלְקוֹשׁ"** (שם יג-יד) יוצא אפוא שליד מעלה גדולה זו קיימת אזהרה: אם חפצים שהגשם ירד בעתו, דהיינו בשעות נוחות כגון בלילות כדי שהגשם לא יפריע לתפקוד היום יומי של בני האדם והיורה והמלקוש יופיעו בזמן המתאים לכל אחד מהם, עלינו להקפיד על שמירת המצוות ועבודת ה' בכל לבבנו ובכל נפשנו, כי ברגע שח"ו **"יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם"** (שם טו) דהיינו **"לפרוש מן התורה"** (רש"י שם) התוצאה נוראה: **"וְזִזְרָה אִף ה' בְּכֶם וְעֵצָר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ"** (שם יז) דהיינו: בצורת, הפסקת היבול ואבדון ח"ו. זאת התכונה הייחודית שבארץ ישראל, אשר כאמור השגחת ה' בה תדיר; ולמרות שכמות הגשמים שירדו במהלך השנה נקבעת בסוכות (ר"ה טו). אם לדוגמא עם ישראל היו אז זכאים ונקבעה להם כמות גדולה, אולם בהמשך השנה חטאו, אומנם את המכסה אי אפשר לבטל שכן נגזרה הגזרה, אבל אפשר שהגשמים ירדו במקומות לא מועילים כגון יערות ומדברות; ולהפך, אם לא זכו בסוכות ונקבעה כמות קטנה ולאחר מכן חזרו בתשובה, אומנם כמות הגשמים קטנה אך הגשמים ירדו ישירות במקומות שצריכים אותם מבלי שתתבזבז טיפה (עיין ר"ה יז).

לעומתם, הפסוקים שבתחילת הפרשה החותמים כאמור במצוות ברכת המזון, עניינם הדגשת ההבדל בין ארץ נושבת לבין **"הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַזֹּרָא הַהוּא"** (שם א, ט) אשר בלית ברירה היה שם צורך לניסים גלויים כגון **"וְאָכַלְתָּ אֶת הַמֶּן... שְׁמִלְתָּ לֹא בִלְתָּה מֵעֲלֶיךָ וְרִגְלְךָ לֹא בִצְקָה זֶה אֲרֻכָּעִים שָׁנָה"** (שם ט, ג-ד). אולם כעת הקב"ה **"מְבִיאָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה"**, אין צורך לבאר שליוותה אותם במדבר, אין צורך למן מן השמים, הם נכנסים עכשיו אל ארץ שצומחים בה **"זֹטָה וּשְׂעָרָה וְנָפֶן וַתֵּאֱנֶה וְרִמּוֹן אֲרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ"** כמו בשאר מקומות יישוב בעולם. זו היתה כוונת עם ישראל בתלונתם על חוסר מים: **"וְלִמָּה הִבָּאתָם אֶת קָהָל ה' אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה... לֹא מְקוֹם זֶרַע"**

וַתֵּאָהֵב וְיָכֵן וְרַמְיָן" (במדבר כ, ד-ה) "לֹא אֶמַר קֶשֶׁר לְבֵית זָרַע" (תרגום אונקלוס) כלומר: המדבר אינו מקום כשיר לזריעה ולנטיעת עצי מאכל. לפי זה כשחזו"ל מתייחסים אל שבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל, אין כוונתם לומר שמינים אלו גדלים אך ורק בארץ אלא שכשהתורה משבחת את ארץ ישראל כמקום יישוב שיש בו עצי מאכל מובחרים, מציינת את המינים הללו הגדלים בה. יוצא אם כן שהפרשה בה מוזכר חיוב ברכת המזון מלמדת אותנו שחייבים להודות על שזכינו לבוא אל מקום יישוב, אל מקום אשר ניתן לנטוע עצי מאכל משובחים. חיוב זה איננו דווקא בארץ ישראל, וממילא חובת ברכת המזון 'דאורייתא' היא על כל לחם, גם על הנאפה מקמח הגדל בחו"ל.

שבת שלום יצחק חלבה

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת מו"ר שר התורה הרב שמריהו יוסף חיים בן פאשה מרים זצוק"ל ומו"ר הרב שלום כהן בן תופחה זצוק"ל ומו"ר הרב חיים מאיר בן מילכה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון בעדני בן חביבה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון גד אליטוב בן שושנה זצ"ל

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, מרת אמי אולגה בת קלרה, יוסף הכהן בן קלרה, הרב גרשון אדלשטיין בן שרה, שאול בן מרים, הרב אליהו בן אהובה, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, ריקרדו סלודור קוקו בן רחל, שלום בן יהודית, יעקב בן יהודה, יניב בן סימה, שלמה בן מטילדה, הג"ר יוסף שלום ב"ר אברהם וחיה מושא, הרב יעקב חי בן מרגלית, חיים שאול בן בתיא, שמעון שמעוני בן חנה, אברהם בצלאל בן רחל, הרב אברהם צוקרמן בן שרה, אריה לייב בן דבורה, חנניה בן חיים, הרב חנן פורת בן שולמית, משה סלים בן חתון, יחיא בן עישה, יוסף אדרי בן פריחה, אייל בן לאה, עמידרור בן שרה, נתן בן דוד ולאח, עוזיאל זוסיא בן יעקב משה, מתתיהו מנחם בן לאה, ישראל בן לאה, יעקב בן מרים, אבנר יחיאל בן רחל, חיים בן יוסף דוד, גרשום בן חנה, מנשה בן שרה, מרדכי מורד בן חנה, מתוך בן מרים, מרדכי שמעון בן דאדא, שלמה בן פורטונה, מאיר ירחמיאל בן שמחה, מסעוד בן עליה, עמרם בן עישה, אילן בן יחזקאל, מנחם נחום בן אליעזר ליפא, יעקב בן עישה, שמעון בן עישה, אנריקה בן פאני, שלמה חי בן מזל טאוס, מורדכי שלום בן רחל, עמרם בן אסתר, הרב מרדכי אלישיב בן שושנה, זאב בן ברכה, משה בן פלור, אביאטור בן ברוך הי"ד, יצחק בן אסתר, ניר יהודה בן מיכל, יעקב בן מרים, יעקב בן רחל, יוסף בן חנה, ניסים בן חנה, משה בן מרים, אייל בן עירית תשורה הי"ד, יעקב נפתלי בן רחל הי"ד, גיל-עד מיכאל בן בת גלים הי"ד, דודי רחמים בן חנה, דוד הרוש בן לאה, יוסף ברוך בן תמר, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, יהודה בן אסתר, שלמה בן שמחה, אליעזר בן צבי וציפורה, אליהו בן נעמי, שמעון בן דינה, בנימין בנדט בן יוסף, דוד בן שרה, מאיר טובי בן ליטא, נוריאל יחיאל גץ בן אסתר, אהרון בן סלחה, ניסים בן חנה, מאיר הכהן בן אריה, גבריאל בן גאולה, יונתן בן ציפורה, משה בן אשר ומרים, פנחס בן מרים, יעקב בן יהודית, פליקס אשר בן חביבה, משה בן אסתר, אלעד בן רבקה, רחמים בן זוהרה, שלום טוטיאן בן שרה, דניאל בן שרה, אילן הכהן בן חנה הי"ד, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, בנימין בן נדרה, לאה בת אליהו גרשון, אליס בת פריחה, מרים ספיר בת שמואל, יוסף בן שמחה, גבריאל יצקן בן מרים, ויצמן מור בן גורג'יה, דוד הרוש בן לאה, חנה בת דורית, צירל בת ישראל, שולמית דבורה בת שאול, תמר אולגה בת יעקב, שרת נוסרט (רבני) בת סנפ, חסינה בת רחנה, פלורה בת לאה, הרבנית שפרה בת לאה, טליה חנה בת מלכה, שרה בת מרים, שרה חנה לויזה בת פאני, שושנה בת רוזה, שרה רחל בת בוליסה, רחל בת רבקה, שרה בת רוחמה, שרה בת שולמית, ברוריה בת מרגלית, אילנה בת רחל, מזל פורטונה בת שרה, אלסירה בת שרה, שמחה בת אוז'ני, רחל בת סוליקה, יהודית בת עזיזה, אוז'ני בת רוזה, פרלה בת גוטי, שרה בת קיז'ה, שרה בת מרים, רחל בת שרה, ריינה בת אסתר, צילה בת פאינה, לאה בת בתיא, אסתר בת דונינה, גיטל בת שאול קלמן, יפה בת טאוס, עזיזה בת כזאלה, מזל טוב בת מסעודה, חנה בת זהבה, חסיבה בת תמר, חנה דינה בת מנחם, רחל בת יעקב, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

עלון זה יהיה מוקדש לרפואתה השלמה של אורלי בת דונה וסילביה רות בת אסתר